

PRITARTA

Radviliškio rajono savivaldybės mero
2025 m. birželio 26 d.
potvarkiu Nr. M-332

PATVIRTINTA

Radviliškio r. Kutiškių daugiafunkcio
centro direktoriaus
2025 m. birželio 30 d.
įsakymu Nr. V-25

**RADVILIŠKIO R.
KUTIŠKIŲ DAUGIAFUNKCIO CENTRO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„MES – ŽEMĖS VAIKAI“**

Programą parengė:

Nijolė Gudžiūnienė, direktorė

Gitana Nikiforova, ikimokyklinio ugdymo
mokytoja

Samanta Tarvydaitė, ikimokyklinio ir
priešmokyklinio ugdymo mokytoja

Kutiškiai
2025 m.

TURINYS

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
1.1 Mūsų požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).....	3
1.2 Ugdymą(si) grindžiančios vertybės	3
1.3 Vaikų poreikiai	4
1.4. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės lūkesčiai.....	4
1.5 Regiono ypatumai ir mokyklos savitumas.....	5
1.6 Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.....	5
II SKYRIUS. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	6
III SKYRIUS. TIKSLAS,UŽDAVINIAI,UGDYMO(SI) REZULTATAI.....	7
IV SKYRIUS. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS	9
Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“	10
Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams	10
Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams.....	12
Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai.....	15
Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“	15
Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams	15
Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams.....	17
Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai.....	19
Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“	20
Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams	20
Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams.....	22
Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai.....	23
Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“	24
Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams	24
Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams.....	26
Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai.....	30
Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“	31
Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams	31
Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams.....	33
Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai.....	35
V SKYRIUS. VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS.....	35
5.1 Ugdymo pasiekimų vertinimo metodika	36
5.2. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermė bei tęstinumas	37
5.3. Programos tobulinimas ir atnaujinimas	37
VI SKYRIUS. LITERATŪROS IR INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	38

I SKYRIUS BENDROSIO NUOSTATOS

1.1 MŪSŲ POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ(SI)

Kutiškių daugiafunkcis centras (Centras) - siekia teikti kokybišką vaikų ugdymą, atsižvelgiant į šiuolaikinius pedagoginius principus ir ugdymo metodikas. Mūsų požiūris į vaiką remiasi pagarba jo individualumui, teisėms ir poreikiams, siekiant sukurti saugią ir palankią aplinką mokymuisi bei asmeniniam augimui. Tikime, kad kiekvienas vaikas yra unikalus, turintis savo stiprybes, interesus ir galimybes, todėl ugdymo procesas turi būti pritaikytas individualiems vaikų poreikiams. Mes žiūrime į vaiką kaip į aktyvų ir kūrybingą asmenį, kuris turi savo mintis, jausmus ir gebėjimus. Vaikas yra vertinamas kaip asmenybė, kurios nuomonė ir indėlis į ugdymo procesą yra svarbūs. Siekiame – ugdyti savarankiškus, atsakingus ir kritiškai mąstančius piliečius, kurie gebės spręsti problemas ir veiksmingai bendradarbiauti su kitais. Todėl didelį dėmesį skiriame vaikų emocinei gerovei, jų bendravimo įgūdžiams ir kūrybiškumo skatinimui. **„Zipio draugai“ programa** – tai mūsų įsipareigojimas skatinti vaikų socialinius įgūdžius ir emocinį intelektą. Ši programa padeda vaikams įgyti įgūdžių, kurie yra būtini siekiant sveikų, teigiamų santykių su bendraamžiais ir suaugusiais. Vaikai mokosi spręsti konfliktus, išreikšti savo jausmus ir susitvarkyti su kasdienėmis gyvenimo problemomis. Kutiškių centre mes siekiame sukurti sveiką ir palaikančią ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti, tobulėti ir išmokti svarbių gyvenimo įgūdžių. Mūsų ugdymo programa remiasi konstruktyvistine ir socialkultūrine teorijomis. Konstruktyvistinė teorija padeda suprasti vaiką kaip aktyvų žinių kūrėją, kuris mokosi per patirtį, tyrinėjimą ir sąveiką su aplinka. Socialkultūrinė teorija pabrėžia socialinių sąveikų svarbą. Mokymasis vyksta per bendradarbiavimą ir tarpasmeninę sąveiką - tiek su bendraamžiais, tiek su suaugusiais. Ji padeda suprasti, kaip mokomės iš kitų, nes būtent socialinių sąveikų metu formuojasi mąstymas, kalba ir socialiniai įgūdžiai. Šios teorijos grindžia mūsų pasirinktas ugdymo praktikas ir metodus.

1.2 UGDYMĄ(SI) GRINDŽIANČIOS VERTYBĖS

Mūsų vertybės kalba apie tai, kas esame ir kuo siekiame būti; nesvarbu, ar esame vaikas, mokytojas, darbuotojas, mama ar tėtis. Vertybės padeda mums mokytis kartu ir keliauti per gyvenimą.

Ugdymas grindžiamas vaiko asmenybės gerbiančiomis vertybėmis:

- **Vaiko gerovė** – pirmumas skiriamas vaiko saugumui, sveikatai, emocinei darnai ir ryšiui su aplinka.
- **Orumas** – kiekvienas vaikas yra unikalus, vertingas ir autentiškas. **Saviraiška** – skatinamas kūrybiškumas, saviraiškos laisvė ir individualumas.
- **Lygiavertis dalyvavimas** – sudaromos galimybės visiems vaikams aktyviai dalyvauti ugdymo procese, pašalinant kliūtis.
- **Teisingumas ir lygybė** – visiems vaikams užtikrinamos lygios ugdymosi galimybės, nepriklausomai nuo lyties, sveikatos ar socialinės padėties.
- **Įvairovės priėmimas** – kuriama pagarbi, tolerantiška aplinka, kur įvairovė laikoma vertybe.
- **Bendruomeniškumas ir pilietiškumas** – puoselėjama pagarba, atsakomybė ir priklausymo bendruomenei jausmas.
- **Kultūrinė tapatybė** – skatinamas pasididžiavimas savo kultūra ir pagarba kitoms.
- **Pagarba gamtai** – mokomasi pažinti, tausoti gamtą ir atsakingai naudotis jos ištekliais.

1 pav. Ugdymą(si) grindžiančios vertybės.

1.3 VAIKŲ POREIKIAI

Programa sukuria prielaidas užtikrinti *pagrindinius*, kiekvienam vaikui aktualius poreikius. Taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti *unikalius* kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius, atsirandančius ir dėl išskirtinių gebėjimų.

- **Saugumo poreikis** – vaikui svarbu jaustis saugiam, matomam, gerbiamam ir sulaukti pagalbos. Vaikai ne tik saugomi, bet ir mokomi rūpintis savimi ir kitais.
- **Žaidimo poreikis** – žaidimas pripažįstamas esmine vaikų veikla. Jiems suteikiama laisvė, laikas, erdvė ir partneriai žaisti, o suaugusieji – jautriai įsitraukdami – padeda lavinti žaidimo įgūdžius.
- **Draugystės poreikis** – kiekvienas vaikas turi patirti priėmimą, bendrumą ir artumą su kitais. Kuriama aplinka, skatinanti bendravimą ir buvimą kartu.
- **Komunikavimo poreikis** – vaikams sudaromos sąlygos bendrauti įvairiais būdais – žodžiu, gestais, kūrybinėmis raškos priemonėmis, mokantis pagarbiai ir veiksmingai komunikuoti.
- **Pažinimo džiaugsmo poreikis** – ugdoma vaikų smalsumas, noras tyrinėti ir kurti. Patirtis padeda jiems geriau suprasti pasaulį.
- **Kūrybinės saviraiškos poreikis** – vaikui suteikiama galimybė atrasti ir išreikšti savo kūrybinį potencialą per įvairias veiklas, tiek spontaniškas, tiek kryptingas.

1.4. TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS LŪKESČIAI

Centro bendruomenė yra atvira pokyčiams, siekia geresnės ugdymo kokybės, susitelkusi

naujovių paieškai ir bendradarbiavimui. Bendruomenės sutarimu centre plečiamos ugdymo(si) erdvės ir edukacinės aplinkos. Siekdamas užtikrinti bendruomenės lūkesčius, centras aktyviai dalyvauja įvairiuose projektuose, tarp jų - skatinančiuose ir fizinį aktyvumą.

Ugdytinių tėvai tikisi, kad vaikas centre jausis jaukiai ir saugiai, išmoks bendrauti ir bendradarbiauti, taps savarankišku, plės žinias apie supančią aplinką. Taip pat bus užtikrintas vaiko judėjimo poreikis, ugdomas kūrybiškumas ir saviraiška, tenkinami vaikų specialieji poreikiai, užtikrinamas vaikų pasirengimas mokyklai.

Mokykla vertina ir pripažįsta šeimų kultūrinę įvairovę – bendradarbiauja su kitakalbėmis, kito tikėjimo ar kultūrinio konteksto šeimomis, siekia kurti atvirą, tolerantišką ir įtraukią bendruomenę, kurioje kiekviena šeima jaustųsi gerbiama ir įtraukta į ugdymo procesą.

Šeimų lūkesčiai ir nuomonės aktyviai renkamos ir analizuojamos:

- organizuojamos apklausos bei anoniminiai klausimynai;
- vyksta individualūs pokalbiai su tėvais;
- tėvai kviečiami dalyvauti ugdymo įstaigos savianalizės ir įsivertinimo procesuose;
- rengiami susitikimai, bendruomenės renginiai, atvirų durų dienos.

Tai padeda ne tik geriau pažinti šeimų poreikius, bet ir kurti partnerystę grįstus santykius tarp tėvų, pedagogų ir vietos bendruomenės.

1.5 REGIONO YPATUMAI IR MOKYKLOS SAVITUMAS

Kutiškių daugiafunkcis centras (Centras) – vieta, kur gamta ir vaikystės džiaugsmas susilieja. Kutiškių daugiafunkcis centras yra įsikūręs vaizdingoje gamtos apsuptyje – šalia centro plyti ramūs miškai ir žaluma nusėti laukai. Ši vieta puikiai dera su mūsų įstaigos filosofija – vaikai auga artimoje sąveikoje su gamta, mokosi ją pažinti, mylėti ir saugoti.

Mūsų centras – tai šiuolaikinė ir jauki erdvė vaikams nuo ankstyvojo amžiaus iki priešmokyklinio ugdymo. Čia derinamos modernios ugdymo programos su natūraliomis ir kūrybingomis veiklomis gamtoje. Pedagogai stengiasi kiekvienam vaikui sukurti saugią, skatinančią ir smalsumą žadinančią aplinką.

Kutiškių daugiafunkcis centras išsiskiria glaudžiu ryšiu su gamta ir bendruomene. Gamta kaip mokytoja: daugelis ugdymo veiklų vyksta lauke, tyrinėjant miškus, stebint augalus, gyvūnus ar tiesiog žaidžiant. Centras yra svarbi vietos bendruomenės dalis, į veiklas įtraukiami tėvai ir vietiniai gyventojai. Vaikai nuo mažens mokomi rūšiuoti, tausoti išteklius ir gerbti gamtą. Skiriamas dėmesys kiekvieno vaiko poreikiams, talentams ir emociniam gerbūviui. Siekiama, kad vaikai augtų atsakingais, kūrybingais ir gamtą mylinčiais asmenimis. Kutiškių daugiafunkcis centras sukuria aplinką, kurioje mažieji jaučiasi laisvi tyrinėti, kurti ir mokytis.

Siekiame – ugdyti ne tik išsilavinusius, bet laimingus ir empatiškus žmones. Kutiškių centras – tai vieta, kur kiekviena diena kupina atradimų, juoko ir gamtos stebuklų!

1.6 MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

Centro mokytojai nuolat tobulina savo kvalifikaciją, kuria ir įgyvendina projektus, rašo ir publikuoja straipsnius, atlieka mokslinius sociologinius tyrimus, apklausas, dalyvauja ilgalaikėse kvalifikacijos tobulinimo programose, kelia kvalifikaciją įstatymų numatyta tvarka, dalyvauja darbo grupėse, komisijose. Labiau patyrę mokytojai tampa mentorais kolegoms, vyrauja kolegialus bendradarbiavimas.

Centre aktyviai veikianti vaiko gerovės komisija, kuri ne tik atlieka vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių pirminį įvertinimą ir teikia siūlymų centro vadovui dėl specialiojo ugdymo šiems vaikams skyrimo, taip pat esant poreikiui, siūlo tėvams (globėjams, rūpintojams) vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius įvertinti Radviliškio pedagoginėje psichologinėje tarnyboje. Vaiko gerovės komisija taip pat operatyviai sprendžia visus vaiko gerovės klausimus: adaptacijos, sėkmingo bendravimo, įsitraukimo, maitinimosi, poilsio ir pan. Teikia konsultacijas bei rekomendacijas tėvams, centro mokytojams.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo turinys sudarytas remiantis šiais principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

1. ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį;

2. vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;

3. žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;

4. sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;

5. integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;

6. įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

7. kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

8. vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;

9. lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;

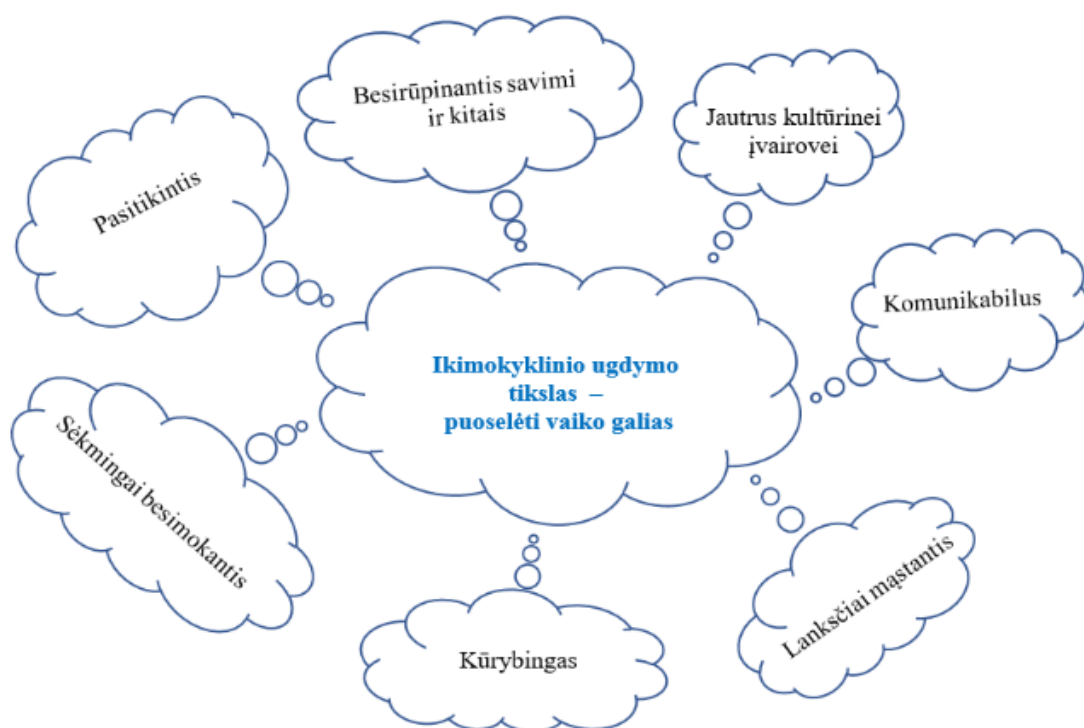
10. refleaktyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaikų emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsversto veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

11. šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS

TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

2 pav. Ikimokyklinio ugdymo tikslas.

Uždaviniai:

1. sudaryti sąlygas visų vaikų dalyvavimui bendrose ugdymosi veiklose, eliminuojant galimus ugdymosi barjerus;
2. organizuoti ugdymą derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patyriminio mokymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, pažintines išvykas, diskusijas ir kt.), pripažįstant žaidimą ir kasdienį vaiko gyvenimą grupėje kaip neatsiejamą ugdymo dalį;
3. lavinti vaikų kūrybiškumą, pasitelkiant piešimą, šokį, dainavimą, pasakojimą, dizainą ir įvairias medžiagas, priemones, technologijas bei sukuriant tinkamą aplinką kūrybai ir idėjų įgyvendinimui;
4. sudaryti sąlygas mokytis pažinti ir veikti: žaisti, kelti klausimus, tyrinėti, rinktis veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius;

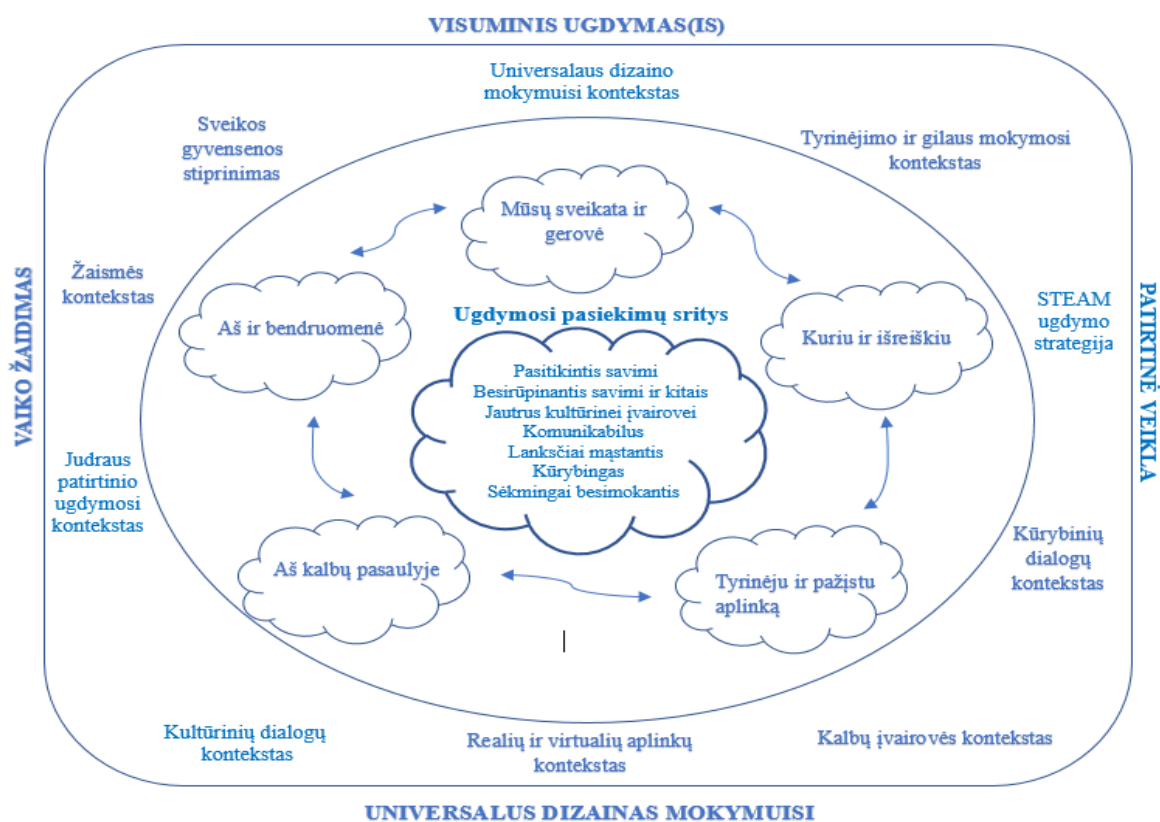
5. skatinti pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir vaikais, mokytis spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes;

6. saugoti ir stiprinti vaikų psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti jų saugumą, padėti adaptuotis naujoje ugdymo(si) aplinkoje, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį;

7. kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, abipuse partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, priešmokyklinio ugdymo pedagogais ir kitais švietimo paslaugų tiekėjais.

Vaikų pasiekimų plėtotė grindžiama nuosekliu, holistiniu požiūriu į ugdymą: stebint vaiką, atpažįstant jo poreikius, stiprybes, teikiant diferencijuotą, individualizuotą paramą bei turtinant ugdymosi patirtis. Pasiekimai ne vertinami tradiciškai, o fiksuojami stebint vaiko pažangą kasdienėje veikloje – žaidžiant, bendraujant, tyrinėjant ir kuriant. Pedagogai aktyviai reflektuoja vaiko ugdymosi procesą, planuoja veiklas, kurios skatintų visų septynių galių augimą, o pasiekimų plėtotė tampa ne tik tikslu, bet ir nuolatinio proceso metu.

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymo(si) procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savipagarba; santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetinis suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis.

3 pav. Konceptualus ugdymo modelis: galios, ugdymo(si) sritys, kontekstai, IU pagrindas ir įstaigos savitumas.

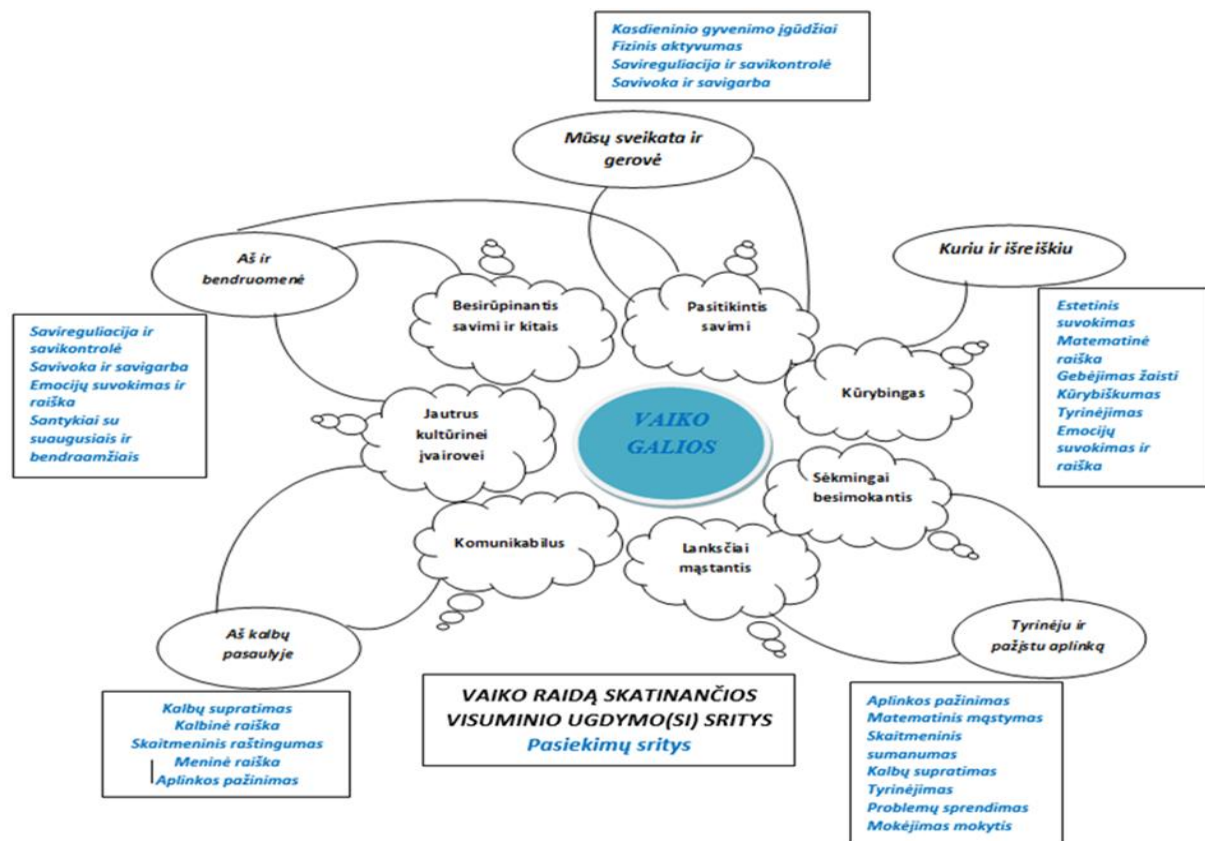
Konceptualus ugdymo modelis sukuria lanksčią, visapusišką ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti ir tobulėti pagal savo individualius poreikius, galias ir gebėjimus. Vadovaujantis atnaujinta ikimokyklinio ugdymo programa, ugdymo centre yra vaikas – aktyvus, smalsus, kuriantis – o aplink jį telkiasi septynios vaiko galios: pažinimo, komunikavimo, kūrybiškumo, socialinė-emocinė, sveikatos saugojimo, iniciatyvumo ir savarankiškumo bei mokėjimo mokytis. Šios galios ugdomos per žaidimą, tyrinėjimą ir autentišką vaikų patirtį, skatinant jų saviraišką ir mokymąsi visą gyvenimą.

IV SKYRIUS

UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra grindžiamas *visuminiu ugdymu* – ugdymo(si) procesas siekia užtikrinti subalansuotą visų 18 pasiekimų sričių pasiekimų plėtotę, atskirų ugdymosi sričių dermę, ugdymo ir ugdymosi procesų balansą; *universalium dizainu mokymuisi* – siekiama užtikrinti vaikų skirtumų pripažinimą ir priėmimą, sukuriant sąlygas kiekvienam visavertiškai įsitraukti į bendrą ugdymo(si) procesą; pagrindine vaikų veikla *žaidimu* ir kita patirtine veikla (pajauti, tyrinėti, kurti, dalintis). Šie elementai sudaro tvirtą pagrindą vaikų visapusiškam ugdymui(si), siekiant harmoningo emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos ir kūrybos galių vystymosi.

Ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis *Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis* (2023), atskleidžiant plėtojamas vaiko galias per svarbiausias ugdymo(si) sritis ir jas apimančias pasiekimų sritis.

4 pav. Vaiko galių, ugdymo(si) sričių ir pasiekimų sričių ryšiai.

Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje ugdymo(si) srityje numatytos pasiekimų sritys, esminiai gebėjimai, vertybinės nuostatos ir pateiktos ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos). Ikimokyklinio ugdymo turinį kuriame pagal tai, ko norime pasiekti per tam tikrą amžiaus laikotarpį. Lentelėje fiksuojame galutinį siekiamą rezultatą ugdytiniais.

Didelis dėmesys skiriamas patirtiniam ugdymui, kuris apima vaiko protą, racionalią žinią, jo pojūčius bei jausmus. Ugdymas grįstas tyrinėjimais, eksperimentavimu, atradimais, kūryba ir bendradarbiavimu.

Ugdymo procese naudojamos informacinės technologijos skatina vaiko motyvaciją mokytis, patirti, atrasti, plečia mąstymo galimybes. Vaikai tyrinėja ir atranda įvairias technologijų panaudojimo galimybes, įgytą patirtį panaudoja kituose žaidimuose.

Ekskursijos ir išvykos praturtina vaikų patirtį, jie susipažįsta su artimiausia gamtine, socialine ir kultūrine aplinka, mokosi ne tik orientuotis naujoje aplinkoje, bet ir tiesiogiai konstruoja savo žinias, veikdami natūralioje aplinkoje. Ugdymo turinio įgyvendinimas organizuojamas taip, kad atitiktų pagrindinius ir prigimtinius vaiko poreikius, sudarytų galimybę atsiskleisti vaiko individualumui ir savitumui visose ugdymo(si) pasiekimų srityse, kurių visuma užtikrintų ugdytinių mokyklinę brandą.

Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“
Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. <i>Esminis gebėjimas</i> Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai valgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo.	Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojami tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną ar kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėje.	▪ Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu. ▪ Skanauja maistą patiektą estetiškai. ▪ Girdint vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, kaupia žodyną. ▪ Grupės įrengtoje „virtuvėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. ▪ Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdomi kūno priežiūros įgūdžiai. ▪ Mokosi laikytis tvarkos, rūšiuoti, tvarkyti žaislus.

Fizinis aktyvumas <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas</i> Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika. Derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tiksliai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.	▪ Vaikščioja ir išlaiko pusiausvyrą einant sumažinto ploto paviršiumi, įveikiant kliūtis, lipant į kalniuką. ▪ Geba pereiti nuo greito ėjimo prie bėgimo. ▪ Pradeda lankstyti ranką per riešą, vis tiksliau atliekant judesius. ▪ Dėlioja daiktus vieną ant kito, užsuka, atsuka, darinėja, naudojami stalo įrankiais.
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su savo kūnu, pasako, kad yra berniukas/mergaitė, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei.	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis. Pasako kiek jam metų, savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	▪ Ugdosi dienos ritmo pajautą, kai kasdinių veiklų metu yra mokytojo skatinamas atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti. ▪ Mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę, stebėti ir pasitikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar vyks ▪ Tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, pažymi, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.
Savireguliacija ir kontrolė <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdienne tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.	▪ Kasdienio valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai ▪ Naudojasi stalo įrankiais, pasirenka stalo įrankį skirtingam maistui valgyti.

Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Treti-ketvirti-penkti-šešti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. <i>Esminis gebėjimas</i> Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai valgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo.	Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų ir sveiką maistą, iš kur jis atsiranda, ką reikia valgyti, kad augtų sveikas. Stengiasi rinktis sveikus maisto produktus. Savarankiškai serviuoja stalą, valgo tvarkingai ir susitvarko pavalgęs. Taisyklingai plauna rankas, apsirengia ir nusirengia pagal oro sąlygas, rūpinasi savo daiktais. Laikosi saugaus elgesio taisyklių gatvėje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus. Žino, kur kreiptis pagalbos, mokosi saugoti save bei kitus.	▪ Klausos, aiškinasi, randa atsakymus apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai. ▪ Diskutuoja su draugu kas yra sveika, o kas ne, savo nuomonę argumentuoja. ▪ Žaidžia vaidmeninius, režisūrinius žaidimus. ▪ Tyrinėja vaisius ir daržoves, sveria, uosto, pjausto, pavadina, gėrasi estetiniu išpūdžiu. ▪ Tyrinėja, matuoja, žymisi išgeriamo vandens kiekį. ▪ Motyvuojamas suaugusiojo pavyzdžio laikosi asmens higienos. ▪ Supranta, kodėl svarbu laikytis asmens higienos. ▪ Ištraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieško sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, maloniai akiai. ▪ Imasi iniciatyvos pastebint ne vietoje padėtus daiktus, numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti. ▪ Mokosi suprasti saugaus bendravimo taisykles, kreipiasi pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą. ▪ Aiškinasi, kokie prisilietimai prie jo kūno yra tinkami ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. ▪ Mokosi saugaus elgesio grupėje, gatvėje, miške, prie vandens telkinių įgūdžių, sužino apie daiktus, kurie pavojingi jo sveikatai ir saugumui, laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.
Fizinis aktyvumas <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas</i> Tiksliai ir koordinuotai eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji	Eina, bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, ištvermingas šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai.	▪ Juda spontaniškai su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis. ▪ Išbando mokytojo demonstruojamus, paties atrastus ėjimo ir bėgimo būdus. ▪ Tobulina koordinaciją, orientaciją erdvėje, vikrumą, greitumą, jėgą žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais. ▪ Inicijuoja ir ištraukia į inicijuojamus užsiėmimus, fantazuoja, ieško neįprastų pozų, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.

motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius išlaikant pusiausvyrą.	▪ Nevaržomai judant, eksperimentuojant išbando savo kūno judėjimo galimybes. ▪ Saugiai keičia savo kūno pradines padėtis, veikiant ribotame plote pratinasi judėti saugant save ir kitą. ▪ Žaidžiant komandinius žaidimus, mokosi laikytis taisyklių, laimėti, pralaimėti. ▪ Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją dėliojant, konstruojant, veriant, piešiant ir kt. umo kamuoliais. .
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas/mergaitė, supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka /nepatinka, supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Aiškinasi, kam reikalingos, kokią funkciją atlieka vidinės kūno sistemos, dalijasi pastebėjimais. Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, domisi ir dažniausiai laikosi vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	▪ Suaugusiojo skatinamas atsižvelgia į visos dienos režimą, dėlioja dienos ritmo paveikslėlius, skirtingų dienų įvykius, keičiančius įprastą dienos eigą, dienos ritmą. ▪ Vakare reflektuoja ar pavyko įgyvendinti suplanuotą dienos ritmą, aptaria kaitos priežastis. ▪ Suaugusiojo padedamas susikuria įvairius ritualus. ▪ Mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio, o kada nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo. ▪ Atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip nuramina kūną, emocijas, mintis. ▪ Išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus.
Savireguliacija ir kontrolė <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Žino ir geba taikyti įvairius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, išsvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	▪ Mokosi elgesio taisyklių prie stalo. ▪ Siekia estetinio įspūdžio, geba padengti kasdienį ir šventinį stalą. ▪ Kuria įvairius siužetus režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu. ▪ Geba išklaudyti skaitomus tekstus ir pasakojimus, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti. ▪ Tyrinėja kiek reikia įdėti pastangų ir darbo, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo.

Santykiai su suaugusiais ir vaikais <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi. Drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei kitų nuomonę, aiškinasi, tariai. Pradedą tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	▪ Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariai. ▪ Išbando bendraujant atrastus, ar iš kitur sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. ▪ Piešiant, matuojantis, lyginant panašumus ir skirtumus, kalbantis, žaidžiant, kartu veikiant tyrinėja, kuo panašus/si į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų, suaugusiųjų ▪ Komunikuoja su mokytoju, seka jo elgesio modelį, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. ▪ Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. ▪ Mokytojo padedamas mokosi išvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeikių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. ▪ Kartu su visais priima bendrus sprendimus, diskutuoja, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jaučiasi aktyvus grupės dalyvis. ▪ Kartu su kitais veikiant ir siekiant bendro tikslo, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų. ▪ Tyrinėjant, aiškinantis, patiriant gyvenimą <i>čia ir dabar</i> plėtoja supratimą apie laiko tėkmės pokyčius per tam tikrą laiką. ▪ Atpažįsta tautosakos paveldą, sužino keletą tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. ▪ Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas gali papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį. ▪ Atranda ir tyrinėja dominančias istorines vietas esančias aplink.
--	---	---

4.1 Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Plėtojant ugdymo sritį „Mūsų sveikata ir gerovė“ pedagogo vaidmuo yra ypač svarbus, siekiant skatinti vaikų sveikatą ir gerovę. Pedagogas veikia kaip įkvepiantis pavyzdys, pats tyrinėdamas judesius, valgydamas sveiką maistą ir rūpindamasis aplinka, taip motyvuodamas vaikus sekti jo pavyzdžiu. Jis sukuria lanksčią ir visiems prieinamą ugdymo(si) aplinką, kurioje vaikai, nepriklausomai nuo jų amžiaus, socialinių, kultūrinių ar sveikatos skirtumų, gali žaisti, patirti ir ugdytis.

Ugdymo procesas apima įvairias sritis, tokias kaip universalaus dizaino principai, žaislingumas, judrumas, kultūriniai dialogai, kalbų įvairovė, tyrinėjimas ir giluminis mokymasis. Tai visi kartu sukuria prasmingą ir įtraukų ugdymosi procesą, kuris skatina vaikų fizinį aktyvumą, sveikatą, kūrybiškumą ir socialinę bei emocinę vystymąsi.

Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinių nuostatų</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su savo kūnu, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei.	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	▪ Savo kūno ribas jaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, rengiami, kalbinami. ▪ Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro. ▪ Stebi save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, žaisdami šešėlių žaidimus. ▪ Supranta save kaip unikalų asmenį žaidžiant, pasakojant, piešiant save, savo stiprybes. ▪ Pajaučia savo augimą per didėjančią savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrinėdami anksčiau darytas savo nuotraukas. ▪ Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. ▪ Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.
Emocijų suvokimas ir raiška	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos	▪ Savo poreikius mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, pirmaisiais žodžiais, galvos linktelėjimu (sutikimas)

<i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, savo ir kitų emocijas ar jausmus, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja.	ar papurtant galvą į šonus (nesutikimas). ▪ Kilusias emocijas išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. ▪ Jautriai reaguoja, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis. ▪ Mokosi emocijas atpažinti, jas įvardyti ▪ Savo nuotaiką pažymi naudojant emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“. ▪ Atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso.
Savireguliacija ir kontrolė <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.	▪ Įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodo, atskleidžia, išreiškia emocijas, kreipiasi pagalbos, pasiguodžia, leidžiasi apkabinamam, nuraminamam, nukreipia dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukia iš įtampą keliančios situacijos. ▪ Bendraudami su kitais mokosi tinkamai elgtis, pritaiko išmokus būdus, kuriuos patyrė, suprato, perėmė iš suaugusiojo, atsižvelgia į kito prašymus. ▪ Jaučia laiko tėkmę sąsajoje su savo veikla ir gyvenimo ritmu. Eksperimentuoja su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais. ▪ Paros trukmę ir laiko tėkmę per parą nuoseklumą patiria dėliodami savo veiklos per dieną paveikslėlius.
Santykiai su suaugusiais ir vaikais <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, aiškinasi, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam išitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamas bendrai.	▪ Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. ▪ Stengiasi suprasti, ką jaučia kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. ▪ Tyrinėja aš – ne aš ribas; kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirenka savo drabužėlius ar žaislus, aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu).

Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Treti- ketvirtį-penkti- šešti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinių nuostatų</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos, dalinasi pastebėjimais. Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, domisi ir dažniausiai laikosi vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	▪ Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas eksperimentuodami, kurdami modelius. ▪ Mokosi pajauti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą, reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. ▪ Aiškina ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. ▪ Išvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. ▪ Plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius darydami klaidas ir jas taisydami. ▪ Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, samprotauja, kaip atrodo užaugęs, ko norėtų išmokti, kuo norėtų tapti ateityje. ▪ Atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. ▪ Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę vaikai pažįsta per įvairias medijas. ▪ Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos ir pan., tyrinėja ir atranda, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius. ▪ Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. ▪ Pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, tyrinėja šalies žemėlapi, konstruoja mėgstamų vietų modelius, iš pasakojimų pažįsta iškilias asmenybes. ▪ Pilietinį tapatumą vaikai ugdo šeimoje, grupėje, kieme laikydamiesi vertybių, pareigų ir teisių, kurias turi konkrečios valstybės pilietis. ▪ Dalyvauja prasmingose veiklose, kurios siejamos su aplinkos saugojimu, tvarkymu. ▪ Aiškinasi ir išreiškia supratimą, kad kai kurie žmonės patiria skurdą, jiems reikalinga pagalba, todėl įsitraukia į organizuojamas labdaros akcijas, prisideda prie kitų labdaros iniciatyvų.

Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Atpažįsta ir gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau.	▪ Įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu. ▪ Žaidžia žaidimus, kurie skatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti. ▪ Skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ir kt.) parodo savo poreikius, pomėgius, interesus. ▪ Veikdami įvairiose veiklose, žaidimuose patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja, vis geriau atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.
Savireguliacija ir kontrolė <i>Vertybė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiauđrinęs geba nusiraminti.	Žino ir geba taikyti įvairius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, išvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	▪ Pradedą valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbado skirtingus būdus, padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkia pastangas tinkamam poelgiui. ▪ Mokytojo padedamas mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi išvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). ▪ Stebi, tiksliai tyrinėja, išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. ▪ Ugdosi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę žaidžiant savireguliaciją plėtojančius žaidimus, savarankiškai išbandant naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukiant į išvermę, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikosi su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. ▪ Išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdosi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. ▪ Kelia sau paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia. Susidūrus su kliūtimi keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. ▪ Mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. ▪ Klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. ▪ Kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dēliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės

		dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.
Santykiai su suaugusiais ir vaikais <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems	Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei kitų nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	▪ Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. ▪ Išbando pačių bendraujant atrastus, ar iš kitur sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. ▪ Piešiant, matuojantis, lyginant panašumus ir skirtumus, kalbant, žaidžiant, kartu veikiant tyrinėja, kuo panašus/si į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų, suaugusiųjų. ▪ Komunikuoja su mokytoju, seka jo elgesio modelį, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba. ▪ kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. ▪ Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. ▪ Mokytojo padedamas mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeikių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. ▪ Kartu su visais priima bendrus sprendimus, diskutuoja, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jaučiasi aktyviais grupės dalyviais. ▪ Kartu su kitais veikiant ir siekiant bendro tikslo, lyderiauja paeiliui, apsversto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų. ▪ Tyrinėjant, aiškinantis, patiriant gyvenimą <i>čia ir dabar</i> plėtoja supratimą apie laiko tėkmės pokyčius per tam tikrą laiką. ▪ Atpažįsta tautosakos paveldą žmonių sukurtą praeityje, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. ▪ Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį. ▪ Atranda ir tyrinėja dominančias istorines vietas esančias aplinkui.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Pedagogas ugdymo(si) srityje „Aš ir bendruomenė“ siekdamas skatinti vaikų savivoką, savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją, socialinį ir kultūrinį supratimą, palaiko jautrius ir pastovius emocinius ryšius su vaiku, veikia kaip elgesio modelis vaikui ir teikia vaikams aktualų turinį bei veiklas, padedančias pažinti ir suprasti save bei savo vietą tarp kitų.

Strategijos, kurias pedagogas taiko, apima individualizuotą požiūrį, leidžiantį vaikams rinktis įvairius veiklos būdus ir priemones pagal jų poreikius bei gebėjimus. Patirtinis mokymasis per žaidimus, eksperimentus ir praktines užduotis padeda vaikams išmokti valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes ir geriau suprasti bendruomenę. Pedagogas skatina dialogą, bendradarbiavimą ir dalinimąsi patirtimi, kurti emocinį saugumą ir jautriai reaguoti į vaikų poreikius. Be to, pedagogo vaidmuo apima kūrybinių dialogų ir žaismės palaikymą, skatinant kasdienį veiklą žaismingumą, džiaugsmą bei nuostabą, tyrinėjant, eksperimentuojant ir dalijantis potyriais. Judrus patirtinis ugdymasis, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės kontekstai ir virtualių bei realių aplinkų sąveikos yra būtinos kuriant dinamišką, įtraukiantį ir kūrybišką ugdymo(si) procesą. Pedagogas sudaro sąlygas vaikams savarankiškai įgyvendinti savo sumanymus, inicijuoja bendrus žaidimus ir veiklas, empatiškai reaguoja į kitų poreikius ir kuria prasmingas sąveikas, leidžiančias vaikams mokytis vieniems iš kitų bei atrasti savo vietą bendruomenėje.

Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kalbų supratimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Trumpam susikaupia klausydamas, supranta ir reaguoja į veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonaciją, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. Skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklausti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	- Atkreipia dėmesį į kalbėjimą, girdėdamas suaugusiojo kalbą plečia pasyvų ir aktyvų žodyną. - Vaikas ugdomi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, žaisdamas suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis. - Supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką, suvokia su dienvakarės susijusius paaiškinimus. - Pasitelkia įvairius ženklus ir gestus, simboline forma išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą mokytojo inicijuojamose mąstyti skatinančiose veiklose.
Kalbinė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauja su kitais, išreiškia savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalijasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į	2–3 žodžių vientisiniais sakiniiais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, atsako į paprastus klausimus, vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus. Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus.	- Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmiais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. - Kalbinę raišką skatina jausmų, emocijų, norų įsiklausymas, reagavimas į vaikų intencijas, reiškiamas žodine ir nežodine išraiška. - Suaugusiojo padedami, kartoja girdėtus trumpus kūrinius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniiais kalba apie save, savo norus, poreikius,

pokalbį, pasakoja ir kuria paprastas istorijas.		išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes, formuluodami sakinius, taiko pagrindines gramatikos taisykles. ▪ Dienos įvykių ir rutininių veiklų aptarimas skatina poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis. ▪ Domisi skirtinga kalbine raiška..
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių, vienas po kito einančių veiksmų programas.	Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmiais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	▪ Mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis. ▪ Domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, ekrane, kitose priemonėse, varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją. Vaizdinės informacijos suvokimą papildoma kiti jutiminiai pojūčiai, ypač – lytėjimas.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis.	Žaisdamas tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Kuriant statinius, lipdinius, keverzones ar „galvokojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmiais, sava kalba. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus. Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves.	▪ Žodinės kalbos suvokimą ugdomi dalyvaudamas inicijuojamuose vaidmenų žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis priemonėmis bei kitose žaismės situacijose. ▪ Plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiuosius ir eksperimentuodami. ▪ Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse.
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplikinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius.	Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai išitraukdamas į kasdienius, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus.	▪ Mokosi išklausyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge, mokytojui sukuriant klausymosi aplinką įvairovę. ▪ Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius. ▪ Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus.

Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Treti-ketvirtį-penktį-šeštį vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kalbų supratimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles. Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	▪ Aktyviai įsitraukia į bendravimo veiklas, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. ▪ Žaisdamas dalyvauja problemų sprendime, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. ▪ Kalbos supratimą gilina klausydamasis amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelio), siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomą kontekstu. ▪ Kūrybiškai naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. ▪ Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu.
Kalbinė raiška <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauja su kitais, išreiškia savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Naudodamas žodines ir nežodines raškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	Išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius. Klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.	▪ Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. ▪ Dalyvauja mokytojo inicijuojamose veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį, žodinę rašką papildydami išradiniais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. ▪ Įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti. ▪ Supranta rašymo tikslus, tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides. ▪ Ugdosi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas.

Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Igyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas skaitmenines priemones, skirtingus turinio tipus. Sukurtu turiniu dalijasi su kitais. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio saugaus dalinimosi taisykles.	▪ Sužadintas smalsumo įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, kurių metu gyvai arba nuotolinėmis priemonėmis bendraujama su vaikais ar suaugusiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. ▪ Kalbos supratimą plėtoja gaudamas informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudamas. ▪ Rašytinės raiškos gebėjimus ugdo si atsidamas raidės skaitmeniniuose įrenginiuose, siedamas jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis raidėmis, rašydamas spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu.
Meninė raiška <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius.	▪ Režisūriniai, siužetiniai vaidmenų, žodiniai, kolektyviniai ir kiti žaidimai kuria vaikui naujas patirtis ir kalbines situacijas, kuriose iki šiol jis nėra dalyvavęs, suteikia galimybę plėsti žodyną, peržengiantį artimiausios aplinkos temas. ▪ Plėtojami kasdienio gyvenimo arba netikėti fantazijos pasaulio siužetai, padeda ugdytis žodinės kalbos supratimą ▪ Kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdamas balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas.
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinias pritaiko žaidimuose ir kitose veiklose.	Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ją rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.	▪ Įsitraukia į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, bendraudamas su svečiais, jungdamasis į tinklus su kitų šalies regionų ir kitų šalių vaikais, klausydamasis skaitomų istorijų, skaitydamas knygytes dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėdamas filmukus. ▪ Įsitraukia į veiklas, žaidimus, kurių metu piešiniais, rašinėjimais, raidėmis pavaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus, rašo žinutes, laiškelius tėvams, vaikams, mokytojams.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) srityje „Aš kalbų pasaulyje“ yra esminis, nes mokytojas kuria vaikams tinkamą ir stimuliuojančią aplinką, skatina jų aktyvų dalyvavimą ir padeda plėtoti kalbinius gebėjimus. Pedagogas, kurdamas kūrybingą aplinką, skatina įvairias ugdymo(si) veiklas, pavyzdžiui, kalbos kampelius, laboratorijas ar žaidimų erdves, kuriose vaikai gali eksperimentuoti ir tyrinėti. Skatinant dalyvavimą, naudojamos žaidybinės situacijos ir kalbiniai žaidimai, tokie kaip lėlių teatro pasirodymai ar vaidmenų žaidimai, kurie sužadina vaikų prigimtinių smalsumą ir emocinį įsitraukimą. Dialogu grįstas ugdymo procesas apima aktyvų dalyvavimą dialoguose, diskusijose ir problemų sprendimo veiklose, kur mokytojas užduoda atvirus klausimus ir skatina vaikus išsakyti savo nuomonę bei ją argumentuoti. Patirtinis mokymasis yra skatinamas kuriant situacijas, kuriose vaikai gali savarankiškai taikyti įgytas žinias ir įgūdžius, pavyzdžiui, per projektines veiklas ar gamtos tyrimus.

Taikant žaidimų pedagogiką, mokytojas naudoja žaidimus, kurie lavina kalbinius įgūdžius, socialinius gebėjimus ir kūrybiškumą. Vizualinės ir sensorinės priemonės, tokios kaip paveikslėlių knygos ar vaizdo medžiaga, padeda gilinti kalbos supratimą ir raišką. Individualizuotas požiūris leidžia pedagogui pritaikyti veiklas kiekvieno vaiko poreikiams ir gebėjimams, užtikrinant, kad visi jaustųsi įtraukti ir motyvuoti.

Refleksija ir grįžtamasis ryšys padeda vaikams suvokti savo progresą ir skatina tolesnį mokymąsi, nes mokytojas reguliariai ragina vaikus reflektuoti apie savo mokymosi patirtis ir pasiekimus. Taigi, pedagogas, taikydamas šias strategijas ir metodus, sukuria aplinką, kurioje vaikai gali efektyviai ugdyti savo kalbinius gebėjimus, plėsti žinias ir lavinti kritinį mąstymą bei kūrybiškumą.

Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius.	Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuočius nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus.	▪ Žaisdamas ir tyrinėdamas pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, suvokia, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios). ▪ Dienotvarkėje klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atrenka reikalingus ingredientus maistui ruošti.
Matematinis mąstymas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais <i>Esminis gebėjimas</i>	Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas. Paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Veikdamas palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu.	▪ Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jautimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. ▪ Natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodamas daiktų („matomi“ skaičiai).

Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio).	▪ Padedamas mokytojo, atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. ▪ Natūraliai įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti.
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradedą laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	▪ Žaidžia su įgarsinimo lentele, mokosi įrašyti savo balsą, atpažinti paveikslėlius. ▪ Žaidžia, tyrinėja aplinką, domisi grupėje ir mokykloje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.).
Kalbų supratimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Trumpam susikaupia klausydamas, supranta ir reaguoja į veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolių paveikslėlių, ženklų prasmę. Skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklausti trumpus skaitytus, pasakojamus ar dainuojamus.	▪ Kalbinamas išmoksta pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimatinių (erdvės) figūrų, džiaugiasi jas atpažindami paveikslėlyje, aplinkoje suradami jų analogų.
Mokėjimas mokytis <i>Vertybinių nuostatų</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <i>Esminis gebėjimas</i> Pradedą valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo	Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus.	▪ Noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. ▪ Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti.

veiklos procesą bei rezultatus.		
Problemų sprendimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvaisto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai.	Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.	- Pradedama nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui, įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti) - Spėja, kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrina vandenį perpildamas iš vieno indo į kitą. Savo pastebėjimus išreiškia parodydamas daiktus, kurie suaugusiojo apibūdinami šiomis su matavimu susijusiomis sąvokomis: „ilgas“ arba „trumpas“, „aukštas“ arba „žemas“ - Žaisdamas atlieka dviejų nesudėtingų, jam suprantamų veiksmų sekas.
Tyrinėjimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatais rodo kitiems.	- Daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. - Žaisdamas ir eksperimentuodamas vidaus ir lauko aplinkose, įvairiose situacijose kalbinamas mokytojo, vaikas įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties ir buvimo vietos arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.

Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Treti-ketvirtį-penktį-šeštį vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ją rūpintis, prižiūrėti, puošti.	- Apžiūrinėja iš visų pusių, viršaus, apačios, liksdamas, uosdamas, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą (lygus, šiurkštus, švelnus), formą (apvalus, kampuotas, pailgas), kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. - Stebint aplinkos daiktus suteikia jiems prasmę, prisitaiko prie aplinkos, ugdomi savarankiškumą, supranta, kad kažką reikia apeiti, kažką galima pakelti ir pernešti, kažką geriau neliesti, pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje.

	Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.	▪ Remdamasis patirtimi, vartydamas paveikslėlių ir interaktyvias knygas, žiūrėdamas vaizdo medžiagą, žaisdamas žaislais, išvykų metu, vaikas susipažįsta su ryšio palaikymo tarp žmonių priemonėmis, transporto priemonėmis, jas grupuoja (pavyzdžiui, oro, vandens, sausumos). ▪ Stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. ▪ Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę.
Matematinis mąstymas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, seką, vietą ir judėjimo kryptį.	Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojami grafiniais jų vaizdais sprendamas problemas. Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliu jų skirtumui apibūdinti. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai.	▪ Pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. ▪ Veikdamas su daiktais, vaikas mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdo kantrybę, savikontrolę. ▪ Gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos (iš šono, viršaus, apačios, šešėlio), pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje (pavyzdžiui, planas). ▪ Vaikas pastebi daiktų seką eidamas į mokyklą, kur nors važiuodamas: <i>kelio ženklas, šviesoforas, perėja</i> ir pan. ▪ Darže, šiltnamyje, ant palangės vaikas sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. ▪ Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus kasdienės aplinkos daiktus, piešinius, rankų pirštus. ▪ Naudodamasis objektais, piešiniais, kurdamas istorijas, vaikas pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti.

Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Igyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas skaitmenines priemones, skirtingus turinio tipus. Sukurtu turiniu dalinasi su kitais. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio saugaus dalinimosi taisykles.	▪ Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus panaudojant įvairias priemones: knygoje, informaciniuose tekstuose, stebi tiksliai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamasis gamtos objektų (jie auga, daugelis juda, jiems reikia maisto ir pan.) ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus. Domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ima suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga. ▪ Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais (lupos, magnetai, mikroskopas, svarstyklės), padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką (gamtos radinius, žmogaus sukurtus daiktus). ▪ Žaisdamas, tyrinėdamas aplinką, vaikas naudojami išmaniaisiais daiktais (žaislais, robotukais, išmaniaisiais rašikliais, telefonais, išmaniosiomis grindimis ir kt.), aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. ▪ Naudodamas fizines ir skaitmenines priemones, mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus. ▪ Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisyklės vaikas sužino ir mokosi taikyti jas aptardamas su suaugusiuoju. ▪ Žaisdamas, konstruodamas, bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.). Vaikas nurodo, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas.
Kalbų supratimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles. Domisi įvairiais rašytiniais teksta, supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių	▪ Daiktus ir jų savybes vaikas mokosi suprasti ir pavadinti, kai jų tyrinėjimus lydi mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. ▪ Dalinasi mintimis, kam reikalingi medžiai (teikia pavėsį, jame prieglobstį randa gyvūnai), mokytojo padedami, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį, kuris būtinas žmonių ir gyvūnų kvėpavimui, ir supranta, kad medžius reikia saugoti ir sodinti. ▪ Mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus, į kuriuos atsakoma „taip“

	eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	arba „ne“, dalyvauja apklausoje, kai atsakymų skaičius neviršija 12-os. ▪ Įsitraukia į diskusijas su mokytoju ir kitais vaikais, kaip gali būti fiksuojami, koduojami duomenys, dalinasi idėjomis, kaip būtų galima juos grafiškai pavaizduoti. ▪ Diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio (talpos) matavimu susijusį žodyną.
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplink, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja augimo procesus. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	▪ Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip yra tarpusavyje susiję. ▪ Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų). ▪ Drauge su mokytoju aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Vaikas lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Supranta, kad tos pačios paskirties daiktas (pavyzdžiui, stalas) gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko. ▪ Žaisdamas atranda fizikinius reiškinius, tyrinėja tamprumo reiškinius. ▪ Tyrinėjimo objektu tampa vanduo ir jo būviai. ▪ Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus.
Problemų sprendimas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvaisto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.	▪ Mokytojo padedamas, ieško daiktų panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. ▪ Ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus. ▪ Diskutuoja apie gyvūnų naudą, aiškinasi, ko reikia, kad gyvūnai gyventų, gerai jaustųsi. Svarsto ir aiškina, kaip gyvūnai prisitaikę prie aplinkos, kokie žmogaus ir gyvūnų santykiai. ▪ Veikdamas mokytojo tikslingai sukurčiuose kontekstuose, mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą

		skaičiavimo patirtį sprendamas problemas. ▪ Įtraukiamas į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį.
Mokėjimas mokytis <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.	▪ Matydamas, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdamas, kaip tie įrankiai veikia, pats juos išbando. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdo si nuostatą tausoti daiktus. ▪ Džiaugiasi atradęs naujus dydžių palyginimo būdus. ▪ Per įvairias praktines veiklas susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) veikloje apima kontekstų, kurie žadina vaikų prigimtinių smalsumą, kūrimą. Mokytojai skatina vaikų domėjimąsi aplinkos objektais ir reiškiniams, pasitelkdami įvairius metodus, kaip stebėjimas, eksperimentavimas, skaitmeninės technologijos ir kūrybinės veiklos. Pedagogai taip pat užtikrina, kad ugdymo(si) veiklose būtų subalansuotas vaikų savarankiškas žaidimas ir struktūruota veikla pagal taisykles. Mokytojo vaidmuo yra palaikyti vaikų pastangas, aiškinti savo veiksmus, rasti argumentus ir lanksčiai taikyti įgytą patirtį naujose situacijose.

Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Estetinis suvokimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrasi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su įvairiais gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškiniiais, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.	▪ Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. ▪ Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis; stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). ▪ Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi įstaigoje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis.	Žaisdamas tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakuojus“. Grafinius ir erdvinis kūrinius palydi garsais, veiksmiais, sava kalba. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus. Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves.	▪ Intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaušėjimo sąsajas. ▪ Mokosi vis tiksliau suvokti, imituoti ir atskirti ritminius bei melodinius darinius, įgydami muzikos kalbos pradmenis. ▪ Žaisdamas muzikinius žaidimus, vaikas geriau susitelkia, įsitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. ▪ Palankioje erdvėje judėdamas vaikas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą.
Gebėjimas žaisti <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminis gebėjimas</i> Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka	Žaidžiant pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmiais. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinių ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.	▪ Išmoka pasirinkti arba ir patys susikurti erdves savo žaidimams. ▪ Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui į jį įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą patiems vaikams. ▪ Erdvinė raiška lavėja vaikui spontaniškai žaidžiant su erdvinei

laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.		vizualinei raiškai skirtomis priemonėmis ir medžiagomis.
Kūrybiškumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais. Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo.	▪ Juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį.
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklą; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatai rodo kitiems.	▪ Spontaniškai judėdamas ir sąveikaudami su aplinka, ima pažinti savo kūno galimybes. ▪ Įvaldęs savo kūno judesius, vaikas vis plačiau juda erdvėje ir žaisdamas su įvairiais objektais bei daiktais, drąsiai tyrinėja jį supančią aplinką. ▪ Spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, tepioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius.
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, savo ir kitų emocijas ar jausmus, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja.	▪ Dėl džiaugsmingos aplinkinių reakcijos vaikas labiausiai pasisekusius judesius ir garsus vis tikslingiau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdami socialinio atsako.

Ugdymo turinys 3-4-5-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Treti-ketvirtį-penktį-šeštį vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Estetinis suvokimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą pasakydamas vieną kitą argumentą.	▪ Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. ▪ Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi įstaigoje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. ▪ Grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, meninių sąvokų žodynas platesnis, kai mokytojo paskatintas vaikas stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūrinių. ▪ Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius įstaigoje ir už jos ribų stebėdamas ir dalyvaudamas teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams: šokio, lėlių, dramos, operos ir kt.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tiksliai pasirenka dailės priemones ir technikas. Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius.	▪ Mokytojo skatinamas plėtoja ir savos kūrybos spontanišką (vadinamą „arioso“) dainavimą. ▪ Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. ▪ Muzikuodamas kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti ir t.t. ▪ Tikslingas grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimas – piešimas. ▪ Piešdamas ir kurdamas su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. ▪ Spalvinė, grafinė ir erdvinė vizualinė raiška ikimokykliniame ugdyme yra integrali.

Gebėjimas žaisti <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminis gebėjimas</i> Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Žaidžiant laikosi susikurtų žaidimo taisyklių.	▪ Įgudęs žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikas pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdamas apibendrintus vaidmenis, vaikas kuria jam pažįstamas kasdienės socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas ▪ Žaidimai tampa tęstiniais, vaikas prieš žaisdamas aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus.
Kūrybiškumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	▪ Patinka kurti savo žaidimus ir juos žaisti su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdamas ir kurdamas vis naujus žaidimus, vaikas sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes. ▪ Šokdamas tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. ▪ Patiria džiaugsmą kurdamas įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų. ▪ Drauge su suaugusiaisiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose (tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis ir pan.).
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja augimo procesus. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	▪ Judėdamas mėgaujasi įvairiais judesiais, padedamas mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. ▪ Kartu su bendraamžiais ir suaugusiaisiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių.

Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Atpažįsta ir gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau.	▪ Atskiri judesiai, o vėliau ir jų deriniai padeda išlaisvinti kūno koordinaciją ir plastiškumą, todėl pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. ▪ Atliekant simbolinius vaidmenis, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiesiems. ▪ Dalinasi ir reflektuoja patirtas patirtis su šalia esančiais.
--	---	--

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Pedagogas skatina vaikų įsitraukimą spontaniškai tyrinėti, eksperimentuoti ir išbandyti kūrybines medžiagas bei priemones, sukuriant asmeninio pasirinkimo galimybes. Jis stebi vaikų pastangas ir autentišką raišką, pozityviai reaguoja į jų kūrybinį procesą, padėdamas jiems tęsti ir įgyvendinti savo idėjas. Mokytojo jautrus, palaikantis ir susidomėjimą išreiškiantis grįžtamasis ryšys padeda vaikams giliau suprasti meninę raišką, vertinti savo ir kitų kūrybą bei atrasti pirmenybę tam tikroms meninės raiškos sritims ir formoms. Be to, pedagogas skatina vaikų žaislingumą, simbolinį mąstymą ir socialinį bendravimą, kuriant ir įvaldant įvairias žaidimo formas bei stiprinant improvizacinius įgūdžius.

Pedagogo kuriami ugdymo(si) kontekstai skatina, vaikų kūrybiškumą, saviraišką ir tyrinėjimo džiaugsmą. Šie kontekstai apima mokyklos vidaus ir lauko aplinkas bei vietas už mokyklos ribų, kaip parkai, muziejai ir kiti kultūriniai bei gamtiniai objektai. Esminis tikslas yra užtikrinti vaikų emocinį ir fizinį saugumą, sudarant sąlygas vaikų iniciatyvoms, ilgalaikiam domėjimuisi ir gilesniam supratimui. Kontekstuose dėmesys sutelkiamas į vaikų iniciatyvą, kurią palaiko estetiškai patraukli ir veiklai atvira aplinka. Vaikai gali laisvai pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas ir laiką, taip pat bendradarbiauti arba veikti individualiai. Tokia aplinka skatina vaikų kūrybiškumą, vaizduotę, improvizacinius gebėjimus ir socialinį bendravimą. Be to, kontekstai yra modeliuojami taip, kad būtų palaikoma vaikų saviraiška, suteikiant jiems galimybę išbandyti įvairias veiklos formas ir pristatyti savo kūrybą skirtingais būdais.

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Vaiko ugdymosi pažangos vertinimas tai nuolatinis informacijos rinkimas bei kaupimas apie ugdomų vaiko galių pasiekimus visose veiklos srityse, duomenų analizavimas bei maksimalių vaiko potencinių galimybių numatymas. Tai šiuolaikinio kokybiško ugdymo esmė, padedanti plačiau įžvelgti ugdymo perspektyvas, pasirenkant patraukliausius individualiuosius tikslus, uždavinius, turinį

bei technologijas ne tik įprastos raidos vaikams, bet ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių bei ypatingų gabumų vaikams.

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimu siekiama:

- pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo pasiekimus įvairiose ugdymo(si) srityse, stebėti, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoko;
- padėti vaikui sėkmingai augti, tobulėti, pastebėti konkrečius jo ypatumus ir nustatyti papildomų švietimo pagalbos paslaugų poreikį, kurių negali suteikti tėvai (globėjai);
- teikti informaciją apie vaiko daromą pažangą ir pasiekimus tėvams (globėjams), kitiems specialistams, įstaigos administracijai;
- tikslingai planuoti ugdymą, panaudojant informaciją apie vaiko pasiekimus;
- nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas yra veiksmingas, priimti pagrįstus sprendimus ugdymui tobulinti.

Vaiko pasiekimai vertinami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašo 18 pasiekimų sričių arba pritaikytoje programoje numatytus ugdymo(si) pasiekimus, atsižvelgiant į nustatytus vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius. Vertinami vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Ugdymo(si) pasiekimų ir pažangos vertinimas grindžiamas individualizavimo principu, t. y. kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami atskirai, nelyginant su kitais. Vertinama ne tik vaiko įgyta patirtis, jo žinios, vertinami ir jo gebėjimai bei išsiugdytos vertybinės nuostatos (vaiko įgytos kompetencijos).

5.1 Ugdymo pasiekimų vertinimo metodika

Vaiko nuolatinis ugdymosi pažangos stebėjimas, dokumentavimas ir analizė, siekiant užtikrinti aukštą ugdymo kokybę ir vaiko individualių poreikių tenkinimą, atliekamas laikantis individualizavimo (kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami individualiai), nuoseklumo (vertinimas atliekamas nuosekliai, siekiant stebėti ilgalaikę vaiko pažangą ir vystymąsi įvairiose srityse) ir bendradarbiavimo (vertinimo procesas apima mokytojų, vaikų tėvų (globėjų) ir pačių vaikų dalyvavimą) principais.

Ugdymo(si) pasiekimų vertinimas vyksta šiais etapais:

- **Pradinis vertinimas.**
 - Atliekamas pradinis vertinimas, kai vaikas pradeda lankyti lopšelių-darželį.
 - Stebima vaiko pradinė adaptacija, įgūdžiai, gebėjimai ir poreikiai.
- **Formuojamasis vertinimas.**
 - Mokytojai nuolat taiko pagrindinius pažangos ir pasiekimų vertinimo metodus (stebėjimą, vaiko veiklą, darbelių analizę, pokalbį su vaiku, vaiko pasakojimą, diskusiją, individualias užduotis ir kt.), fiksuoja svarbius momentus, pažangą ir sunkumus, su kuriais susiduria vaikas. Stebėjimui naudojami įvairūs metodai (nuotraukos, garso ar vaizdo įrašai, keliami į e. dienyne „Mano dienyne“ ir kaupiami vaiko aplanke).
 - Analizuojami vaiko kūrybinių darbų, projektų ir kitos veiklos rezultatai. Fiksuojami pasiekimai, pažanga ir ugdymosi poreikiai.
- **Apibendrinamasis vertinimas.**
 - Atliekamas I ir II pusmečio vertinimas du kartus per metus: rugsėjį-spalį ir gegužę – birželį, o apibendrinami vaiko pasiekimai ir pažanga. Duomenys suvedami e. dienyne.

- Vaikų pasiekimų įvertinimas pateikiamos aprašomuoju būdu – trumpais komentarais, nusakančiais, kokios yra vaiko stiprybės, kas jau pasiekta, ką reikia tobulinti. Vaikui pereinant iš ikimokyklinio ugdymo į priešmokyklinio ugdymo grupę, informacija apie vaiko pasiekimus perduodama priešmokyklinio ugdymo grupės mokytojui.

- Vaiko pasiekimai individualiai aptariami su tėvais (globėjais). Jei yra poreikis, į aptarimą įtraukiami Vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai.

- **Tolesnis planavimas.**

- Sukaupta informacija naudojama tikslingam veiklos planavimui, bendradarbiavimui su tėvais (globėjais), sklandžiam perėjimui ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą.

5.2. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermė bei tęstinumas

Vaikų ugdymo(si) dermę bei tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo Programos ir Priešmokyklinio ugdymo programos svarbiausių ugdymo(si) principų atitikties ir ugdymo(si) proceso kryptingumas – ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, išskirtinis dėmesys žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymui(si). Taip pat ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė.

Ikimokykliniame ugdyme įgytų pasiekimų visuma sukuria prielaidas vaikui sėkmingai ugdytis kompetencijas, numatytas Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje. Vaiko priešmokyklinis ugdymas nuosekliai tęsiamas, atsižvelgiant į tai, kurio žingsnio pasiekimus įvairiose pasiekimų srityse jis jau yra įgijęs. Jeigu penkerių metų vaikas nėra pasiekęs penkto pasiekimų žingsnio, jam rekomenduojama dar vienus metus ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

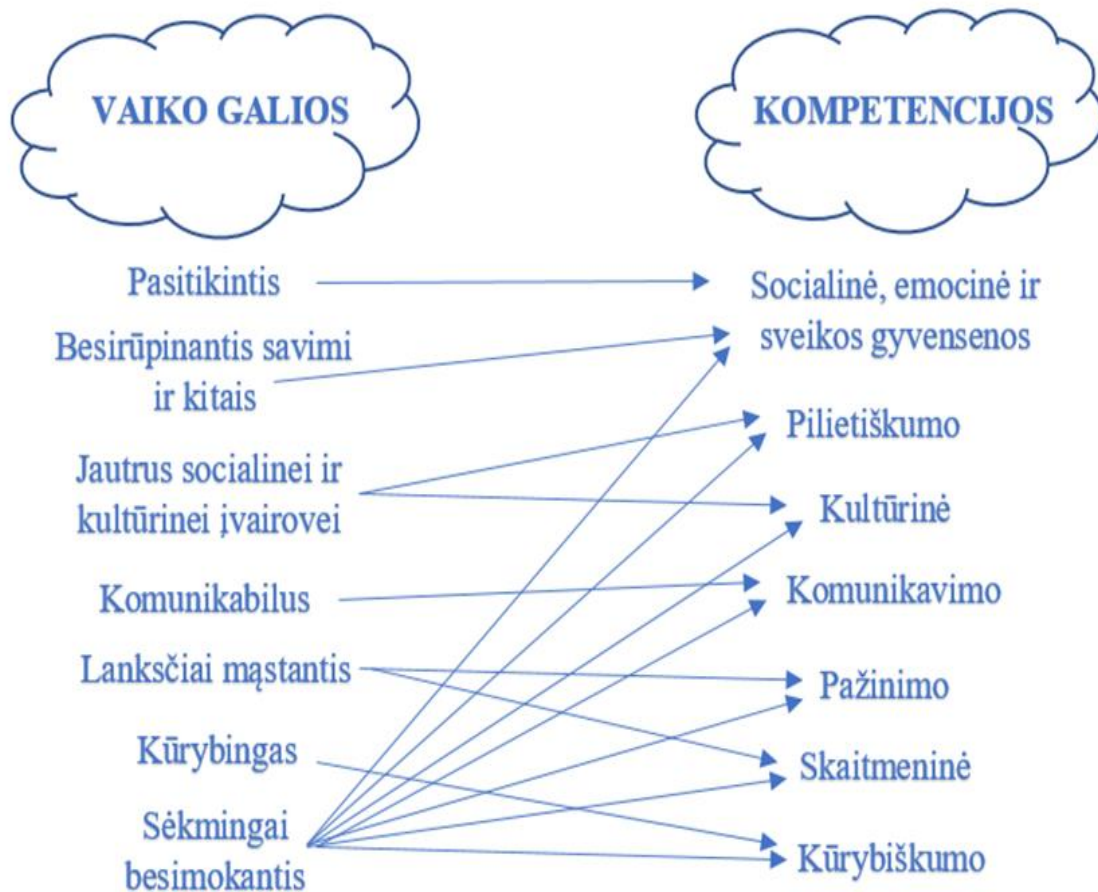
5.3. Programos tobulinimas ir atnaujinimas

Ikimokyklinio ugdymo programa yra gyvas dokumentas, nuolat atnaujinamas ir tobulinamas atsižvelgiant į vaikų ugdymosi pažangą, pasiekimus bei besikeičiančius ugdymo kontekstus. Kryptingas programos tobulinimas grindžiamas nuolatine vaikų pažangos stebėseną, analize ir refleksija, kuri atliekama pedagogų komandos bendradarbiavimo metu.

Vaikų ugdymosi stebėseną vykdoma kasdieninėje veikloje – per žaidimą, tyrinėjimą, kūrybą, socialinį bendravimą. Remiantis stebėsenos duomenimis, identifikuojami vaikų individualūs pasiekimai, iššūkiai, domėjimosi sritys ir poreikiai. Ši informacija tampa pagrindu koreguojant ugdymo turinį, pasirenkant veiklos metodus, diferencijuojant ar individualizuojant ugdymą.

Programos tobulinimo procese dalyvauja visa ugdymo įstaigos bendruomenė – pedagogai, švietimo pagalbos specialistai, tėvai. Atsižvelgiama į jų įžvalgas, pastebėjimus ir siūlymus. Taip sukurama atvira, reflektuojanti ugdymo kultūra, kurioje programa ne tik atitinka vaikų raidos poreikius, bet ir skatina kiekvieno vaiko galios augimą bei visuminę pažangą.

Programos atnaujinimas. Programą numatoma atnaujinti pasikeitus teisės aktams, reglamentuojantiems ikimokyklinį ugdymą, matant poreikį atnaujinti programos turinį, norint išlaikyti dermę su praktiniu ugdymo proceso įgyvendinimu.

5 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermė

VI SKYRIUS LITERATŪROS IR INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Brandišauskienė, M. Brėdikytė, J. Česnavičienė, R. Sabaliauskienė. Ikimokyklinio ugdymo turinio analizė ir tobulinimo perspektyvos: esminiai radiniai ir rekomendacijos. Prieiga internete: <https://smsm.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/5/VwmOl7Xovj0.pdf>.
2. Ikimokyklinio ugdymo programos gairės. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymas Nr. V-1142. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/76bb8f404b5911ee8185e4f3ad07094a/asr>.
3. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas įgyvendinančių mokyklų švietimo aprūpinimo standartas. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. gruodžio 4 d. įsakymas Nr. V-1374. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c0411990b27e11efbb3fe9794b4a33e2?jfwid=14uio1wicc>.
4. Universalaus dizaino mokymuisi gairės. Europos socialinio fondo agentūra, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2023. Prieiga internete: [Universalaus-dizaino-mokymuisi-gaires-1.pdf](#).